יכול יהא קודם לבן. פריב"ס יהא קודם לבן ולא לאח כדמסיק בתר הכי דאדרבה מרבה אני את האח שכן קם תחת אחיו ליבום ולא פריך השתא שיקדום [1]אב לבן דהא פשיטא ליה להאי תנא שאין להקדימו אלא לאחד מהן או לאח או לבן ולאו למרוייהו דהא מי לאו נכתב שאינו לא היינו מקדימין אפי' לאחד (ג) שהרי האב אינו קם תחת בנו לשום דבר ולכך השתא דכתב שאינו די אם נקדימנו לאחד מהן וכזה נושא ונותן איזה מהן קרוב יותר אם אז בן ונקדימנו למרוחק שבהן ואין נראה פירושו כלל דכיון דאין סברא להקדימו אלא לאחד מהן מה צריך לדרשא דהקרוב קרוב מסברא יש לי להקדימו לאח יותר מלבן כדמסיק כלום יש יבום אלא במקום שאין בן ונראה לפרש דהשתא קאמר יכול יקדום אף לבן דמדכתב שאינו להקדיש אקדמוניה לכל הכתוב בפרשה תלמוד לומר הקרוב אלא דקרוב קודם ומה ראית דמוקמת הקרוב לבן ושאלו להקדיש לאח אימא מיפלגא ליה: **יכול** יהא קודם לבן. אם יירשו בן ובת ואח לעולם אם האב קודם לבן שהרי האב יורשו בקבר ואם יקדום אבי המת לבנו ולבתו ולאחיו יקדום אחריו אבי אלמה דמשמשת והולכת עד לאוכן כדנקיטא ליה לקמן (דף קט:) ויש לומר דאיכא לאוקומי לקרא דיורשין בן ובת ואח בבן דגר ובבן בנו של גר כדי לקיים שיירשנו אחי אביו אי נמי היכא דאיכא בן ובת אז אח לא נאמר דממשמשת והולכת כיון דדרים מקבלא לקמן (דף קט:) שאין לך מעביר נחלה משבט לשבט אלא בת הואיל ובנה ובעלה יורשה אשה כן נמצא כל נחלות מעבירות משבט לשבט דממשמשת נחלה עד שיעקב אביהו ומורים לכל ישראל כיון שהאבות קודמין לבן ולבת ולאח דשב"א ואם תאמר אחי אביו דכתב רחמנא למה לי תיפוק לי מאין לו עיין עליו דדרשי' מינה לקמן (דף קטו.) דנחלה ממשמשת ובאה ותירץ ריב"ם דכתביה לאשמועינן דקראי שלא כסדרן כתיבי דאי לא כתב אחי אביו הוי אמינא דכסדרן כתיבי ואחי המת קודמין לאב אבל השתא דכתב אחי אביו על כרחך לא נכתב שאינו אלא להקדימו לאחין דלהקדימו לאחי האב לא איצטריך כדאמרינן לקמן וקשיא לר"י התינח לאמן דאמר קראי לאו כסדרן כתיבי אלא לאמן דאמר כסדרן כתיבי אמאי כתב אחי האב ועוד קשיא לרשב"א דאפילו לאמן דאמר שלא כסדרן כתיבי לא איצטריך למכתב אחי האב דעל כרחך לא נכתב שאינו אלא להקדימו לאחיו דבע"א לאמאי כתבי' רחמנא דאי אמרינן דהיכא דליכא בן ובת ואח שהוא יורש פשיטא אלא מאן לימא לרבי קשא דמתא לימא כדאמרינן לקמן (דף קי:) וליכא למימר אי לאו דכתב אחי האב הוה אמינא דאיצטריך שאינו להשמועינן שהאחין קודמין לאב דאי לא הוה כתב שאינו הוה אמינא דאב קודם לאחיו דאי היינו (ד) אומרים דאב קודם לאחיו לא לכתוב רחמנא לא אב ולא אחי האב ועוד דכולה שמעתין אינו דוחקין למצוא פסוק מנא לן דאב קודם לאחיו משום דמסברא אית לן למימר דאחיו קדמי ואזר"י דמאין לו לא הוה שמעינן נחלה ממשמשת למעלה אלא למטה כגון בן הבן ובן בת הבן תע"ג דעלה אמר לקמן דנחלה הולכת וממשמשת עד לאוכן דהייני למעלה אהאי קרא דאחי אביו סמיך וא"ת ואחין דכתב רחמנא למה לי כיון דנחלה ממשמשת עד לאוכן ירש האב בקבר להגמיל לבניו הנותרים וי"ל דאי לא כתב אחין ה"א שהאב קודם לבת דאית לן לאקדומי אב לאח מהגך דכתביי בהדיא בקרא:

שבן קם תחת אביו ליעדה ולשדה אחוזה. ה"ה דה"מ למנקט נמי ולעבד עברי: **כלום** יש יבום אלא במקום שאין בן. אין לפרש דלא עדיף לענין יבום בן מאח אלא כלומר הן שוין לענין יבום וא"כ הכי נמי עדיף בן מאח משום דקם תחת אביו ליעדה ולשדה אחוזה דעל כרחך לקמן נגבי בת לא אפשר לפרש כן דאמרינן כיון דלענין יבום כי הדדי הינהו לענין נחלה נמי כי הדדי הינהו כלומר ותהא עדיפא בת מאח שיקדום אב לאח ולא לבת ואי לא עדיפא מאח לענין יבום היכי עדיפא מיניה לענין נחלה אלא ודאי מהאי טעמא דכלום יש יבום אלא במקום שאין בת דהיא עדיפא מאח דבת מקיימה שם ואח אינו מקיים שם אלא צריך ליבום: כיון

ומשני **כלום יש יבום כו' הא יש בן אין יבום.** אלמא אפילו לגבי יבום קם הבן תחת אביו טפי מאחי אביו שהרי פוטר אותה ממנו: דהכא

ועוד כדכתיב [1]איש כי ימות ובן אין לו ותנא איידי דאתיא ליה [6]מדרשא חביבא ליה ומאי דרשא דתניא שארו זה האב מלמד [7]שהאב קודם לאחין יכול יהא קודם לבן [8]ת"ל [2]הקרוב (ה) קרוב קרוב קודם [9]ומה ראית לרבות את הבן ולהוציא את האח מרבה אני את הבן שכן [3]קם תחת אביו ליעדה [10]ולשדה אחוזה אדרבה מרבה אני את האח שכן [4]קם תחת אחיו ליבום כלום יש יבום [11]אלא במקום שאין בן הא במקום שיש בן אין יבום טעמא דאיכא האי פירכא הא לאו הכי הוה אמינא אח עדיף תיפוק ליה דהכא

מסדר אותן אים כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו אי נמי ובן אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו הקרוב ואח"כ ונתתם וגו' לאחיו כלומר שאם אין לו אחר ונתתם את נחלתו לאחיו ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לאחי אביו ואם אין אחין לאביו ונתתם ממשפחתו וירש אותה: **יכול.** יהא יעקב קודם לחנוך בן לחונך תלפיי' היכא דהיינו לחונך זרע יירש יעקב ולעולם לא יירש בן לחונך אלא היכא דאין יעקב קיים ונסדר הפסוק כן אים כי ימות ונתתם את נחלתו לאחיו וגו' אין לו והעברתם את נחלתו לבתו וגו' כלומר אם אין לו אחר וגם בן אין לו שיירש במקום שאין אחר והעברתם את נחלתו לבתו: **הקרוב קרוב.** למת יותר הוא קודם בנחלה ליורשו והכן של מת כגון חנוך בן לחונך קרוב הוא לרחונך יותר מיעקב אביו שהרי קם תחת אביו ליעדה ולשדה אחוזה כדלקמן אבל האב לא מצינו שיהא קם תחת בנו לכלום ומשום דמילתא דפשיטא הוא לא משמע הגמרא להקשות ומה ראית לרבות את הבן ולהוציא את האב כי היכי דפריך לקמיה ומה ראית לרבות את הבן ולהוציא את האח דכתבינמא גבי אח אשאבן שום קורבה שקם תחת אחיו ליבום אבל באב לא מצינו כלל: **ומה ראית לרבות את הבן.** של מת שהרי קודם לאחי המת ובן שכן שקודם לאחי המת היכא דליכא אב ולהוציא את האח ולומר שהאב קודם לאח וכל שכן שהבן שקודם לאב קודם לאח אדרבה מרבה אני את האח כדלקמיה: **מרבה אני את הבן.** תנון בן לחונן שיקום תחת אביו לנחלה עפי משמעון אחי לחונן שהרי קם תנון תחת אביו לחונן ליעוד שאם קנה לחונן אמה העבריה יכול ליעדה לו כשירלה בכסף מקנתה שנתן לאביה זה ימים וכבר ניתנו להולאה ואין לריך ליתן קדושין אחרים אלא כך יאמר הרי את מיועדת לי כדכתיב (שמות כא) ואם רעה בעיני אדוניה אשר לא יעדה וגו' מכלל שיכול לייעדה וגם לבנו יכול לייעדה כדכתיב [שם] ואם לבנו ייעדנה וגו' אבל לאדם אחר אין יכול לייעדה אלא מ"כ יקדשנה האיש קדושין גמורין ואפי' לאחיו אין יכול לייעדה: **ולשדה אחוזה.** דדרשינן בערכין בפרק אין מקדישין (כה:) ותניא נמי בתורת כהניס) ואם לא יגאל את השדה (ויקרא כז) בעליו שהקדישו ואם מכר את השדה הגזבר מכרה לאיש אחר ולא לבנו של מקדיש והיה השדה בצאתו ביובל קודש וגו' שיוצאה לכהנים ביובל אבל אם לא פדאה אים אחר אלא בנו מוחרת לאביו ביובל אבל אם אחיו של מקדיש פדאה יוצאה לכהנים כדכתיב לאיש אחר דהיינו אחיו אבל בנו לאו אחר הוא והתם נמי פרכינן מה ראית לרבות את הבן כו' (ב) כי הכא שכן קם תחת אביו כו'. אבל לא מצי למימר שכן קודם את אחי המת לנחלה כמו שסדור בפרשה ואם אין לו בן והעברתם את נחלתו לבתו ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו דכיון דקראי לאו כסדרן כתיבי כדמוכח קרא כדכתב הקרוב קרוב קודם וגימא דאת קודם בין לאב בין לבן: **אדרבה מרבה אני את האח כו'.** ומהפכינן קרא כי האי גוונא אים כי ימות ונתתם את נחלתו לאחיו ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לבנו אי נמי ואם אין לו אחים אין לו בת והעברתם את נחלתו לבתו ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לאחיו ואם אין לו אחר ונתתם אין לו אחים כגון לאחיו הקרוב אליו ממשפחתו וירש: **ליבום.** כדכתיב (דברים כה) כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו וגו' אבל הבן אינו מייבם את אמו: אחר וכו' ואמרי' בנמי' ת"ר אם לא יגאל את השדה הבעלי' אם מכר נזכר את

קא נרע לאחיו מייבום הלבך מרבה אני את הבן ומוצא אני את האח: ולמה לי לתרוצי כלום יש יבום כו' ואיקשי

עין משפט נר מצוה

ב א ב מיי' פ"ז מהל' נחלות הלכה ג סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' רפו סעיף ה:
ג ג מיי' פ"ד מהל' ערכין הלכה ז סמג עשין סו:
ד ד מיי' פ"ג מהל' ערכין הלכה כ סמג עשין קלח:
ה ה ו מיי' פ"א מהל' יבום הלכה ח סמג עשין נג טור וש"ע אה"ע סי' קנו סעי' ה:

רבינו גרשום

הבן ועוד כדקאמר קרא הוה ליה למיסמך כדכתי' איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו אלמא דאב מיית מקמי הבן וצריך למיעבר נחלתיה אי לית ליה בן. ומשני תנא דמתני' משום הכי נקט למיתני ברישא האב את הבנים דאידי דאתיא ליה מדרשא חביבא ליה: ומאי דרשא דתניא שארו זה האב שמהכיון קראי דלא כתיבי כסדרן וכדבעי למימר לקמן והכי מהסכינן להו איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו ואם אין לו בת ונתתם את נחלתו לשארו ואם אין לו שאר ונתתם את נחלתו לאחיו ואם אין לו אחים ונתתם את נחלתו לאחי אביו ואם אין אחים לאביו ונתתם את נחלתו לקרוב אליו ולא אמרינן הבא לשארו דהא דרשי' ליה שהוא קודם לאחיו של מת מלמד שהאב של מת קודם לאחין של מת ה"נ מהסכי' ה) של מת דכי יכול יהא. האב של מת קודם לבנו של מת דכי היכי דמהסכי' לקראי שהאב קודם לאחין של מת הכי נמי מהסכי שהאב של מת קודם לבן של מת דיורשי ת"ל ולא דכתי' הקרוב אליו הקרוב קרוב קודם והבן קרוב קודם את אביו שמת יותר מאביו של מת ומשום דאתא מדרשא שהאב קודם לאחיו של מת חביבא ליה למיתני האב יורש את הבנים אע"פ שפורענו הוא ו) דמצטר' דהיכא דמת הבן בחיי האב ואין לו לבן לא בן ולא בת אביו יורשו קודם לאחיו של מת: ז) והא מצינן למימר כי היכי דמהסכת קרא לרבות את הבן ולהוציא את האח דהבן קרוב מן האב וכל הקרוב קרוב קודם אימא איפכא שאת קרוב למת אין האב של מת מקודם ביורשה אבל לבן של מת מקדים דהואיל ולא כתיבי קראי כסידרן מצית [להקדים] האב של מת בין המת וכן הבן של מת ואימא איש כי ימות ונתתם את נחלתו לשארו ואם אין לו שאר ונתתם את נחלתו לבנו. ומשני בדין הוא דמרבה אני את הבן של מת קודם לאביו של מת שכן אית ביה בבן מה שאין בכולהו קרובים שכן קם תחת אביו ליעדה באמה העבריה וכדאמרי' בסס' קדושין ואם לבנו ייעדנה ולא לאחר דהוא קם תחת אביו דכי היכי דאיהו מייעד ליה לדידיה ה"נ מצי ליעדה לבריה ולא לאחיו ובדדרשינן ההם והכי נמי לשדה אחוזה כדאמר בסס' ערכין הקדישה לשדהו וגאלה אינה יוצאה מידו ביובל גאלה בנו תחזר אביו ונגאלה ממנו דבנו קם תחת אביו וכנופו דמי גאלה

מסורת הש"ס

ו) יומא כ: יש"נ, כ) ערכין כה: קדושין יח, ג) [שיין לע"ל], ד) פ"א ליתא, ה) [מחוקמי סוף פרק יג], ו) [ל"ל לקי. רש"ל].

תורה אור השלם

1 ואל בני ישראל תדבר לאמר איש כי ימות ובן אין לו והעברתם את נחלתו לבתו: במדבר כז ח
2 ואם אין אחים לאביו ונתתם את נחלתו לשארו הקרב אליו ממשפחתו ורש אתה והיתה לבני ישראל לחקת משפט כאשר צוה יי את משה: במדבר כז יא

הגהות הב"ח

(ה) גב' ת"ל הקרוב הקרוב קרוב קודם. נ"ב ע"ל דף קי ע"ב כתב הרשב"ם דהיינו ר"ל הקרוב קודם דומיא דהעלה ע"ש: (ב) רשב"ם ד"ה ומה ראית לחחוה וכו' לרבות את הבן ע' דפרקינן כ הכא מרבה אני את הבן שכן קם תחת: (ג) תוס' ד"ה יכול וכו' אפילו לאחר מהן שהרי וכו' הקרוב קרוב אלו הקרוב קרוב קודם ומה: (ד) ר"ה יכול וכו' דאי היינו אמרינן מסברא דאב קודם וכו' ועוד דבבולה שמעתין וכו' לא היה שמעינן דנחלה ממשמשת:

מוסף רש"י

חביבא ליה. לתנא ומקדמה בדרשא (ובחוות ב.). ליעדה. שמייעד לאמה העבריה בכסף מקנתה ואין לריכה קדושין אחרים, דכתיב ואם לבנו ייעדנה (קדושין יז ובערי ערכין כה:). ולשדה אחוזה. המקדיש שדה אחוזה פודה בית סור זרע אומר שעורים בחמשים שקל כסף, ואם לא פדאה ומכרה גואל לאחר אין יוצל עוד לפדותה וכשיוצאה מיד הלוקח ביובל נתחלקת לכהנים, אבל אם לקחה בנו של מקדיש פדאה יוצאה בימנו ביובל לבחלק לכהנים, דהכי תניא בערכין (כה:) ואם לא יגאל את השדה נוצר, לאחר ולא לבן, לו אינו אלא לאחר ולא לבן, כשהוא אומר לאיש אחר הרי האח אמור, הא מה אני מקיים לאחר, לאחר ולא לבן, ומה ראית לרבות את הבן ולהוציא את האח, מרבה אני את הבן שכן קם תחת אביו ליעדה ולעבד עברי (קדושין יז).

רבינו גרשום (המשך)

השדה לאיש אחר לאחר ולא לבן אתה אומר לאחר ולא לבן אי אינו אלא לאחר ולא לאח אלמא דלא מצי מייעד לאמה העבריה אלא לבנו ד) אלא מצי למיפרך שדה אחוזה דתיהדר לפרה לאחר הייובל אלא הבן לחוד דאימא דדרך בן להדר לאביו ומשום הכי דין הוא דבן של מת קודם מכל קרובים בירושה. ומקשינן אדרבה מרבה אני את האח של מת שיהא קודם לאביו של בן ומוצא אני את הבן שכן קם תחת אחיו לייבום אלא מה שאין בן בבן. ומשני ליה כלום יש יבום כו' ואיקשי